

تحلیل حقوقی مرگ خود خواسته در حقوق کیفری و اصول فقهی

محمد علی مصفا

دکترای فقه و مبانی حقوق اسلامی، عضو هیات علمی تمام وقت دانشگاه آزاد اسلامی واحد جیرفت

چکیده

در جایی که اتانازی یا قتل از روی ترحم با رضایت و درخواست مجنی‌علیه صورت گیرد، برخی به انتفای این مجازات نظر داده‌اند با این استدلال که قصاص حق مجنی‌علیه است یا در این مورد در امکان قصاص، شبهه هست. به نظر می‌رسد چنین ادنی بر مجازات تأثیری ندارد و ادله معتقدان به انتفای قصاص در مورد یادشده، قابل نقد است. قتل از روی ترحم دارای فرض‌های گوناگونی است که احکام تکلیفی و وضعی متفاوتی بر آنها مترتب می‌شود. حکم تکلیفی در تمامی این فرض‌ها با توجه به اطلاق ادله حرمت انتحار و قتل نفس حرمت است و تنها در زمانی که مقتول قبل از قتل دارای حیات مستقر نباشد مانند بیمار مبتلا به مرگ مغزی و قتل به سبب انجام ندادن کاری واقع شود، حکم حرمت قابل تردید و تأمل است. حکم وضعی ضمان به دیه و قصاص برای قاتل نیز در برخی از فروع، مورد اختلاف فقیهان است. بنا بر دیدگاه انتفای قصاص، جایگزینی دیه نیز موافقان و مخالفانی دارد و در نهایت، با انتفای قصاص و دیه، تعزیر مرتکب نیز جای بحث است. علی‌هذا، رضایت در مرگ ترحمی و یا فعل ایجابی تأثیری در آثار و جواز آن ندارد و فقه اسلامی این امر را با هر عنوانی که همراه باشد حرام دانسته است.

واژه‌های کلیدی: اتانازی، مرگ ترحمی، فقه اسلامی، رضایت، فعل ایجابی